

یادداشت

«قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک من تشاء و تنزع الملک من تشاء و تُعز من تشاء و تُذل من تشاء بیدک الخیر انک علی کل شیء قدير» (آل عمران / ۲۶).

مدتی است دنیا درگیر ویروس جدیدی شده که ظهور این مهمان ناخوانده، تأثیر زیادی بر تمام جنبه‌های زندگی شخصی و اجتماعی بشر گذاشته است و نهادهای اجتماعی، روابط فردی، نهادهای اقتصادی، آموزشی، سیاسی و... را تحت تأثیر قرار داده است.

از جمله این نهادها، میتوان به آموزش و پرورش اشاره کرد که ابتلای این ویروس جهانی، شکلهای جدیدی از تعلیم و تربیت، یادگیری و یاددهی و نتایج آن را بوجود آورده است.

آنچه قابل انکار نیست تأثیر حضور فیزیکی و رابطه رو در رو در تأثیر بهینه آموزش است. انسان، موجودی اجتماعی است و اگر دانش‌آموزان با معلم همزیستی نداشته باشند و روابط اجتماعی را یاد نگیرند عواقب نامناسبی بدنبال خواهد داشت؛ چراکه حضور در محضر استاد، رابطه‌ی عاطفی و معنوی ایجاد میکند که هیچگاه ارتباطات مجازی قادر به توسعه آن نیستند. رشد علمی در تعامل استاد و متربی در کلاس، متقن‌تر است و تأثیرات تربیتی در جمع کلاس با حضور همشاگردیها و اساتید، بصورت عینی قویتر خواهد بود و رشد خودباوری در محیطهای واقعی تقویت خواهد شد.

افزون بر این، بسیاری از آموزشهای گروهی منسوخ شده و واحدهای عملی دانشجویان و دانش‌آموزان غیرممکن میگردد...؛ عدم حضور واقعی در کلاسهای مجازی، رعایت اخلاقیات را هم میتواند کم‌رنگ کند و تأثیر بازدارنده‌ی در رشد اخلاق و قانون‌گرایی دانش‌پژوهان داشته باشد. عادت به پرسه‌زنی مجازی در فضای جدید و اتلاف انرژی و وقت در این فضا، در صورت عدم مدیریت بهینه، نقصان خردورزی را بدنبال خواهد داشت.

روزمرگی باعث تنهایی شده و تنهایی مستمر بصورت عادت بشری نهادینه میشود و این تنهایی عادی‌شده، خودآگاه‌سازی فرد را از میان خواهد برد. بی‌اعتنایی به روابط واقعی و رودرو - مثل عیادت بیمار، صلۀ رحم، استقبال و مشایعت مسافر، تبریک و تسلیت به دیگران و ... - به ارسال چند پیام فروکاسته شده، به مرور تأثیرات مثبت خود را از دست خواهد داد.

اما سؤالی که در اینجا مطرح میشود این است که: اگر شرایط بیماری و همه‌گیری آن مدتها ادامه داشته باشد، چه راهکاری میتواند برای اجرای بهتر تعلیم و تربیت پیشنهاد شود؟ چگونه میتوان مطمئن بود که «خلاقیت» در متریبان کمتر نشود؟ رابطه معلم و شاگرد و حضور در کلاس درس چگونه تعریف خواهد شد؟ آیا تعلیم و تربیت وابسته به زمان و مکان است یا ورای اینهاست؟ تأثیر آموزش مجازی بر انواع سطوح تفکر دانش‌آموزان چگونه است؟ آیا میتوان در این آموزشها، تأثیر حواس پنجگانه را پررنگتر کرد؟ آیا در سالهای اخیر در فیلمهای سینمایی به این رؤیا پرداخته نشده است؟

همه اینها سؤالاتی است که ذهن اندیشمندان حوزه تعلیم و تربیت را به خود مشغول داشته است. استادی میگفت: در فضای مجازی حجم مطالب بیشتری را به دانشجویانم ارائه کردم! آیا ارتقای حجم مطالب و محتوا میتواند سایر نقایص کلاسهای مجازی را پوشش دهد و توجیه بهتری برای وضعیت کنونی باشد؟

بی‌شک نظام تعلیم و تربیت، بر اساس مبانی روشن و محکم مکتب اسلام، شرایط و موقعیتهایی خاصی را مورد مذاقه و توجه قرار داده است بنوعی که میتوان گفت تعلیم و تربیت اسلامی، فرازمان و فرامکان به هدایت و رهنمود متریبان میپردازد. مبانی، اصول و اهداف در این مکتب تربیتی، ثابت بوده، روشها متغیرند و بنا به شرایط جامعه، تسهیل میگردند. بنابراین پیشنهاد میشود:

۱. زیرساختهای روشهای غیرحضوری را اصلاح، ترمیم، فراهم و پیش‌بینی کنیم.
 ۲. آموزشهای لازم به اولیا، مربیان و دانش‌آموزان درباره نحوه کارکرد در روش جدید و پیشگیری از آسیبهای احتمالی ارائه شود.

۳. نظارت و کنترل مرحله به مرحله بمنظور اطلاع از نقایص و محدودیتهای اعمال گردد.

۴. اولیا نسبت به عدم وابستگی صرف فرزندان به فضای مجازی آگاه باشند.

۵. ارتباطات غیرحضوری مستمر میان مربیان و متریبان تعریف و برقرار شود.

۶. طرح تعلیم و تربیت کرونایی (مدیریت بحران همه‌گیر) تدوین گردد.

۷. همانطور که ملت ایران توانسته است تاکنون از همه تهدیدها، فرصت بسازد و همواره سختیهای دنیا (الدنيا مدرسه) معلم خلاق برای مردم ایران زمین بوده است، چه خوب است که این بار نیز از این فرصت بظاهر تهدید، برای ارتقای دانش و ادب بصورتی جدید نهایت استفاده را برده و طرحی نو دراندازیم؛ حتی اگر لشگر غمها به ما حمله کرده باشند که آن را که نوح کشتیبان است، چه غم از طوفان! ...؛ «ان مع العسر يسراً» (شرح/ ۶).